

ОЦІНКА АКТУАЛЬНИХ ЗАГРОЗ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ ОБ'ЄДНАНОЮ СЛУЖБОЮ РОЗВІДКИ І БЕЗПЕКИ НІДЕРЛАНДІВ

В. О. Паливода, *центр зовнішньополітичних досліджень НІСД*

Об'єднана служба розвідки і безпеки (далі – AIVD¹) Королівства Нідерландів удруге за рік² оприлюднила відкриту складову частину звіту, присвячену власній діяльності, а також оцінці актуальних загроз національній безпеці всередині країни та на міжнародній арені.

Висновки

1. Підготовка другого за рік звіту AIVD свідчить про динамічний характер розвитку загроз національній безпеці Нідерландів; основна причина таких загроз – повномасштабна агресія РФ проти України.

2. Протидію загрозам з боку Росії та Китаю (як окремо, так і у поєднанні) сьогодні визначено як основний напрям діяльності практично всіх спеціальних служб євроатлантичної спільноти.

У передмові до звіту генеральний директор AIVD Е. Акербум зазначив, що для Нідерландів наслідками розв'язаної Росією найбільшої з часів Другої світової війни в Європі є біженці³, дефіцит газу, інфляція та загроза ядерного нападу⁴. В. Путін вважає, що РФ перебуває у стані війни не лише з Україною, але й дедалі більшою мірою конфліктує із Заходом. Водночас мешканці західних країн дотримуються думки, що російсько-українська війна також стосується їхніх стандартів, цінностей та свободи. Крім того, війна посилює глобальні розбіжності, зокрема між США та Китаєм. Економічна та геополітична конкуренція між Вашингтоном і Пекіном змушує країни визначитися, на чиєму вони боці: США чи КНР.

---

¹ Акронім від Algemene Inlichtingen-en Veiligheidsdienst – назви спецслужби нідерландською мовою.

² Див. аналітичну записку «Оцінка спецслужбами Нідерландів ситуації у країні та світі у контексті російсько-української війни», № 293/181 від 06.03.2023 р.

³ З початку війни Нідерланди надали притулок понад 94 тисячам біженців з України.

⁴ Сайт AIVD має окремий розділ «Напад Росії на Україну. Які наслідки для європейської безпеки?»

Зростання загроз демократичному ладу

В останні роки Нідерландам довелося мати справу з великою кількістю і значним розмаїттям загроз: від тероризму, екстремізму, наступальних кіберпрограм до постійного вдосконалення зброї масового знищення, шпигунства, прихованого впливу, втручання, саботажу, організованої злочинності – все згубно впливає на правопорядок та становить ризики для економічної безпеки країни. У 2022 р. до цих загроз додалося російське вторгнення в Україну. Якщо численні загрози виникають одночасно, це, як правило, створює динаміку, в якій вони не лише впливають одна на одну, а взаємно підсилюються. Так, війна РФ проти України призвела до дефіциту газу в Європі, а це спричинило ситуацію, яка дала нову можливість прибічникам антиінституціоналізму поширювати конспірологічну теорію про «злу еліту». Водночас AIVD спільно зі Службою військової розвідки і безпеки (далі – MIVD⁵) готові запобігати таким країнам, як Росія, використовувати соціальне напруження у Нідерландах для прихованого посилення поляризації суспільства.

Російська загроза

Виходячи з геополітичного мислення В. Путіна, Росія, яка проголосила себе наддержавою, вимагає права формувати світовий порядок у власних інтересах та у співпраці з Китаєм. Тактика РФ складається з участі у військових авантюрах, організації безпрецедентних внутрішніх репресій, хакерської діяльності, фізичного усунення противників, неповаги до правил міжнародних організацій, спроб посіяти розбрат на Заході, використання газового шантажу Заходу, ескалації власної ядерної риторики.

Хоча Росія, ймовірно, уникає будь-якого відкритого військового конфлікту з НАТО, вона застосовує широкий арсенал наявних засобів, щоб завдати шкоди Заходу та посилити свої позиції у світі.

РФ також використовує інформацію як зброю проти Заходу, залучаючи до інформаційної війни державні ЗМІ, представників культури, соціальні мережі, мешканців тимчасово окупованих територій України (особливо Донбасу), щоб посилити власний наратив і виставити опонентів у неприглядному світлі. На просування точки зору Кремля працюють російські спецслужби, а також широке коло урядових чиновників. Москва спрямовує свої інформаційні кампанії не лише на власне населення та населення України, але й прагне приховано впливати на громадян ЄС, а через них – на політичне керівництво їхніх країн.

Спецслужби РФ є важливим інструментом Кремля для досягнення як внутрішньополітичних, так і зовнішньополітичних цілей. Щоб обмежити їхні можливості та у відповідь на вторгнення в Україну, європейські країни оголосили

---

⁵ Акронім від en Veiligheidsdienst – назви спецслужби нідерландською мовою.

понад 350 офіцерів російської розвідки персонами нон грата⁶.

Проведення Росією кібератак відбувається не в такому великому масштабі, як очікувалося під час і незабаром після вторгнення, але цифровий домен, безперечно, виявився важливим елементом війни. РФ використовує цифрове шпигунство, щоб отримувати інформацію щодо рішень військово-політичного керівництва України, пересування підрозділів ЗСУ і зв'язок між ними. Нині Москва, схоже, активніше застосовує цифрове шпигунство проти країн, які підтримують Україну. AIVD і MIVD працюють над тим, щоб потенційні об'єкти розвідувальних устремлінь РФ у Нідерландах зробити не лише більш стійкими до російських загроз, але й припинити цифрові операції спецслужб Москви за кордоном.

Розвідувальна діяльність іноземних держав у Нідерландах

У Нідерландах, крім Росії, низка іноземних держав займається діяльністю, яка загрожує національній безпеці країни та підриває демократичний лад (шпигунство, прихований вплив, небажане втручання). По-перше, такі держави намагаються отримати доступ до секретної інформації, знань і технологій країни, щоб використати їх для політичної, економічної та військової переваги. По-друге, ці ж держави докладають зусиль, щоб у прихований спосіб послабити соціальну та політичну стабільність Нідерландів, а також підірвати євроатлантичну солідарність. По-третє, спецслужби Китаю, Ірану, Марокко та Туреччини не лише стежать за своїми співвітчизниками у Нідерландах, але й застосовують щодо них залякування та насильство. Зокрема, Іран заманював дисидентів до іншої країни, з якої вони могли бути екстрадовані чи викрадені, й у деяких випадках це призводило до страти таких осіб на батьківщині.

Два обличчя Китаю на світовій арені

Роль Китаю, як впливового суб'єкта міжнародних відносин, важлива для Нідерландів з економічної та геополітичної точки зору. КНР є ключовим торговим партнером і водночас сприймається як системний конкурент. Під керівництвом Сі Цзіньпіна у Китаї все більше зміцнюється антизахідна позиція та комуністична ідеологія з китайською специфікою, яку Пекін активно просуває у своїй зовнішній політиці. Таке ідеологізоване геополітичне ставлення з боку КНР до інших країн часто суперечить міжнародному порядку, заснованому на західних цінностях. Китай кидає виклик цьому порядку і намагається замінити його таким, що базується на його власному баченні та підпорядковується його інтересам. У протистоянні із Заходом КНР часто об'єднується із Росією. Обидві країни докладають зусиль, аби сприяти розладу відносин між США та Європою, підірвати довіру інших країн до Заходу. З цією метою останніми роками Пекін створив низку паралельних міжнародних інституцій, таких як Ініціатива глобального розвитку та

⁶ Протягом 2022 р. та 8 місяців 2023 р. країни Заходу вислали понад 670 російських дипломатів, більшість з яких була співробітниками спецслужб РФ під дипломатичним прикриттям.

Ініціатива глобальної безпеки. КНР також намагається посилити вплив існуючих партнерств, таких як БРІКС (від англ. Brazil, Russia, India, China, South Africa – Бразилія, Росія, Індія, КНР, ПАР – група найбільших за площею та населенням країн, що розвиваються) і Шанхайська організація співробітництва (ШОС).

Китай прагне досягти низки економічних цілей, які тісно пов'язані з військовими і закладені в багаторічні плани. КНР хоче з часом стати самодостатньою та технологічно незалежною від інших країн. Крім того, Пекін планує мати збройні сили на рівні найсильніших армій світу щонайпізніше до 2049 р. Такі амбітні плани потребують потужного економічного зростання та розвитку високих технологій, які Китай активно шукає на Заході (зокрема у Нідерландах). У цьому контексті КНР використовує легальні інвестиції, поглинання компаній, наукову співпрацю, а також економічне шпигунство, кібератаки, приховані інвестиції та контрабанду.

Загалом, міжнародна економічна співпраця (включно і з Китаєм) забезпечує Нідерландам доступ до світових ринків збуту, сировини та фінансування. Водночас економічна безпека потребує зваженого підходу, завдяки якому економіка зможе безпечно розвиватися й уникати загроз. Тому AIVD і MIVD сприяли створенню Національного контактного пункту з безпеки знань та Центру бізнес-консультацій з економічної безпеки.

Комплексний підхід до стійкості країни та союзників

AIVD і MIVD у своїй поточній діяльності керуються так званими Комплексними директивами у сфері розвідки і безпеки, до підготовки яких залучаються МЗС, міністерство юстиції, міністерство оборони, низка інших міністерств і відомств. У 2022 р. такий документ підготовлено на період 2023–2026 рр.

На міжнародному рівні AIVD протидіє загрозам національній безпеці, співпрацюючи з іншими країнами (насамперед, західними), яким доводиться мати справу з подібними загрозами. Найбільш яскравим прикладом такої діяльності стали спільні дії проти російської агресії в Україні. Іншим прикладом є внесок AIVD у цифрову стійкість установ ЄС.

Оновлення профільного законодавства

У 2021 р. проаналізовано положення закону «Про служби безпеки і розвідки» (ухвалений у 2017 р.). Виявилось, що чимало положень профільного законодавства застаріли і не відповідають динаміці розвитку оперативної обстановки в країні та за її межами (зокрема боротьба з кібершпигунством).

Зважаючи на гостроту нових загроз національній безпеці, уряд вирішив урегулювати зазначену проблему за допомогою тимчасового законодавства ще до його перегляду у парламенті. У грудні 2022 р. до Палати представників (нижня палата) Генеральних штатів Нідерландів було подано відповідні урядові пропозиції, розгляд яких має завершитися до кінця поточного року.